

BIJVOEGSEL

Schriftelijke antwoorden van de minister van Defensie op vragen, gesteld in de eerste termijn van de begrotingsbehandeling Defensie 2011

D66, Hachchi

D66 wil dat onvoorziene extra bezuinigingen niet de investeringsquote verder zullen laten dalen. Kan de minister dit toezeggen?

CDA, Bruins Slot

De CDA-fractie maakt zich zorgen over de problemen van Defensie: een steeds krappere budget, gereedstellingsproblemen en hogere kosten.

VVD, Ten Broeke

De minister zal moeten bezuinigen op een organisatie die in een slechte staat verkeert, deels omdat eerdere bezuinigingen de krijgsmacht op haar reserves hebben laten interen.

Met de brief van 18 november jl. (Kamerstuk 32 500 X, nr. 16) heb ik de problemen geschetst waarmee Defensie op dit moment kampt en de maatregelen die reeds zijn genomen om binnen de begroting te blijven. Verder heb ik uiteengezet dat ingrijpende maatregelen nodig zijn om op zo kort mogelijke termijn de ambitie, de activiteiten en de middelen van Defensie weer met elkaar in evenwicht te brengen en zo het personeel weer een inspirerend toekomstperspectief te bieden. Aan de voorbereiding van die stappen wordt nu hard gewerkt.

In aanvulling op de verlaging van de investeringen van in totaal € 163 miljoen waarover u bent geïnformeerd met de brief van 18 november jl. (Kamerstuk 32 500 X, nr. 16) heb ik besloten binnen het beleidsartikel DMO het investeringsbudget voor 2011 te verlagen met € 75 miljoen en dit bedrag over te hevelen naar de materiële exploitatie. Dit heeft geen gevolgen voor de vaststelling van de begrotingsstaat van Defensie (pag. 3 en 4 van de begroting). De investeringsquote in 2011 zal daarmee dalen tot 16,7 procent.

Inmiddels is duidelijk dat de tot op heden genomen maatregelen gevolgen hebben voor de operationele gereedstelling van eenheden van het Commando zee strijdkrachten (CZSK) en het Commando lucht strijdkrachten (CLSK). De tabel voor de operationele doelstellingen van het CZSK op pagina 39 van de begroting moet daarom als volgt worden aangepast, waarbij het oude aantal eenheden tussen haakjes is vermeld.

Operationele doelstellingen 1, 2 en 3 van het Commando Zeestrijdkrachten

Groep	Organieke eenheid	Geplande inzet (OD1)	Totaal aantal eenheden	Totaal aantal operationeel gereede eenheden (OD1+ OD2)		Voortzettingvermogen (OD3)
				Specifiek OG	Organiek OG	
Vlooteenheden	Fregatten	1	6	(1) 2	(2) 1	3

Ten aanzien van de operationele doelstellingen van het CLSK moet de tabel op pagina 50 van de begroting als volgt worden gewijzigd.

Operationele doelstellingen 1, 2 en 3 van het Commando Luchtstrijdkrachten

Groep		Organieke eenheid	Geplande inzet (OD1)	Totaal aantal eenheden	Totaal aantal operationeel gereede eenheden (OD1 en OD2)		Voortzettingvermogen (OD3)
					Specifiek OG	Organiek OG	
Jachtvliegtuigen	F-16	Squadron	0,1	5	(2,1) 1,8	(2,9) 3,2	
Luchtransport	(K)DC-10	Squadron	0,2	1	(0,7) 0,6	(0,3) 0,4	
C-130H Hercules	Squadron	0,3	1		(0,5) 0,4	(0,5) 0,6	

De operationele doelstellingen van het Commando landstrijdkrachten blijven ongewijzigd ten opzichte van de begroting.

PvdA, Albayrak

Er moeten 10 000 banen verdwijnen volgens de minister. Op basis van welke feiten en gegevens is deze inschatting gemaakt?

Het geheel aan maatregelen dat Defensie komend voorjaar zal nemen, inclusief de bezuinigingstaakstelling van het regeerakkoord, loopt mogelijk op tot een bedrag van € 1 miljard. De ervaring leert dat ongeveer de helft daarvan ten laste zal komen van de personele exploitatie. Aangezien de gemiddelde loonkosten per functie ongeveer € 50 000 bedragen, gaat het rekenkundig om ongeveer 10 000 functies. Dit aantal is een indicatie van wat Defensie te wachten staat en het tekent de ernst van de situatie waarin Defensie verkeert. In de beleidsbrief die de Kamer komend voorjaar zal ontvangen zal ik meer duidelijkheid kunnen geven over het aantal functies dat zal vervallen.

PvdA, Albayrak

In de brief van 2 december wordt niet ingegaan op de veel hogere exploitatiekosten van de JSF. Kan de minister hier meer informatie over geven? Klopt het dat de exploitatiekosten verdubbelen ten opzichte van de ramingen van 2002?

Met de jaarrapportage van 2009 over het project Vervanging F-16 is de Kamer geïnformeerd over de raming van de exploitatiekosten van de JSF gedurende een periode van 30 jaar. Deze raming bedraagt € 10 miljard in prijspeil 2009. De raming in 2001 was € 7 miljard. Dit bedrag is de Kamer gemeld in de brief van 11 februari 2002 (Kamerstuk 26 488, nr. 8). Het Pentagon miljard. Dit bedrag is de Kamer gemeld in de brief van 11 februari 2002 (Kamerstuk 26 488, nr. 8). Het Pentagon is nog bezig met een validatie van de raming van de exploitatiekosten. Als er nieuwe informatie beschikbaar komt, zal Defensie die beoordelen en verwerken.

ChristenUnie, Voordewind

Heeft de kostenstijging bij de JSF ook invloed op de prijs van het tweede testtoestel?

De hogere kostenraming van het hele project Vervanging F-16 berust op Amerikaanse ramingen voor de duur van het gehele F-35 programma. Deze raming geldt niet voor een specifieke productieserie zoals die waarvan het tweede testtoestel deel uitmaakt. Uiteindelijk telt voor de prijs van een toestel het resultaat van concrete onderhandelingen. Voor het tweede testtoestel uit de LRIP-4 productieserie zijn de onderhandelingen voor de toestellen voltooid terwijl die voor de motoren nog niet zijn voltooid.

SGP, Van der Staaij

Wordt de kostenstijging bij de JSF veroorzaakt door een stijging van de kosten van grondstoffen?

Grondstoffenprijzen en loonkosten in de Verenigde Staten zijn inderdaad belangrijke kostenverhogende factoren. Ook is de kostenraming gestegen omdat voor de eerste toestellen meer productietijd nodig was dan geraamd. Verder heeft een aantal landen besloten bestellingen te vertragen. Dit heeft een negatief effect op de «productieleercurve» en zorgt ervoor dat vooral vliegtuigen in de eerdere productie jaren duurder zijn geworden. Ten slotte is een nieuwe schatting gemaakt van de behoefte aan en de prijzen van gereedschappen, testapparatuur en andere vliegtuiggebonden apparatuur. In de brief van 2 december jl. (Kamerstuk 26 488 nr. 249) is dit nader toegelicht.

PvdA, Albayrak

Als de minister niet weet hoe het is gesteld met de operationele inzetbaarheid van onze krijgsmacht, hoe kan hij de Kamer dan goed informeren over de keuzes die hij maakt en de werkelijkheid die daarachter steekt? Wij willen dat de minister ons kengetallen geeft. Wij willen weten wat een militair kost, de opleiding, de uitrusting, de oefening. Alleen op basis van kengetallen kunnen wij een schatting maken van de verdeling van de kosten

tussen de operationele commando's en de ondersteunende diensten van Defensie. Hoe verhoudt één militair zich tot de staf die nodig is om die ene militair operatief in te zetten?

VVD, Ten Broeke

De bureaucratie – de teeth-to-tail-ratio – moet worden aangepakt.

Als minister word ik langs diverse kanalen geïnformeerd over de operationele inzetbaarheid van de eenheden van de krijgsmacht. Periodieke en incidentele rapportages bieden veel informatie die verder wordt aangevuld tijdens werkbezoeken en in gesprekken met commandanten. Er zijn reguliere vergaderingen over een veelheid van onderwerpen en iedere werkdag begint met een rapportage door de Commandant der Strijdkrachten.

Er zijn verscheidende trajecten gaande om de kwaliteit van de informatie verder te verbeteren. Zo is eind 2009 naar aanleiding van het rapport van de Algemene Rekenkamer een *task force* ingesteld die zich bezig houdt met de verbetering van de stuur- en managementinformatie. De Kamer is hierover begin dit jaar geïnformeerd (Kamerstuk 32 248 nr. 4 van 22 februari 2010). Ook het programma SPEER heeft tot doel de kwaliteit van deze informatie te verbeteren.

De Kamer krijgt informatie over de gerealiseerde operationele inzetbaarheid, waaronder de inzet, de gereedstelling en het voortzettingsvermogen, via het jaarverslag en het aansluitende debat. In het jaarverslag wordt uiteengezet in hoeverre de in de begroting gestelde doelen zijn behaald.

De *teeth-to-tail* verhouding laat de getalsmatige verhouding zien tussen het personeel dat operationeel kan worden ingezet en de ondersteuning en staf die dat mede mogelijk maken. Uit onderzoek van McKinsey¹ uit het voorjaar van 2010 blijkt dat Nederland het verhoudingsgewijs goed doet, na Noorwegen en Kuwait kwam de Nederlandse krijgsmacht als derde uit de bus. Nederland komt uit op 39 procent gevechtsfuncties, 21 procent gevechtsondersteuning en 41 procent overig, ten opzichte van internationale gemiddelden van respectievelijk 26, 11 en 63 procent. Uiteraard streeft Defensie ernaar de verhouding verder te verbeteren. Zoals bekend streef ik er de komende jaren naar de staven met ongeveer 30 procent in te krimpen.

Kengetallen hebben overigens geen absolute waarde en bieden in zekere zin schijnzekerheid. Kengetallen zijn bovendien sterk afhankelijk van de gekozen uitgangspunten. De omvang en samenstelling van de ondersteuning van wapensystemen, bijvoorbeeld, zijn dermate verschillend, dat het onmogelijk is daarvoor één kengetal te hanteren. Goede, relevante kengetallen zijn dan ook lastig te bepalen en behoeven vrijwel altijd nuancering.

PvdA, Albayrak

In tijden van aanzienlijke bezuinigingen lijkt het mij evident dat er locaties worden gesloten. Ik vraag echter de minister om bij het sluiten van defensielocaties recht te doen aan de eerder aangenomen motie-Heijnen, waarin wordt verzocht om bij rijksreorganisaties rekening te houden met de economische situatie en de werkgele-

genheid in de krimpgebieden, de gebieden die al zo ernstig lijden onder de economische crisis.

GroenLinks, Grashoff

Stoot terreinen en inefficiënte gebouwen af en concentreer op een beperkter aantal locaties. Er zijn bijvoorbeeld een aantal binnenstedelijke locaties, zoals het Marineterrein in het centrum van Amsterdam, die een behoorlijke marktwaarde hebben. Graag een reactie van de minister.

Defensie heeft te maken met een forse bezuinigingsopdracht waardoor de sluiting van defensielocaties een reële mogelijkheid is. De locaties van het Commando landstrijdkrachten bevinden zich vooral in de provincies Drenthe, Gelderland, Utrecht en Noord-Brabant. De locaties van het Commando zee-strijdkrachten bevinden zich voornamelijk in de kop van Noord-Holland en die van het Commando luchtstrijdkrachten zijn overwegend in Noord-Brabant te vinden. Ik ben bekend met de motie-Heijnen/De Pater-van der Meer over versterking van de economische structuur in krimpgebieden, maar ik constateer tegelijkertijd dat Defensie deze gebieden niet per definitie kan uitsluiten van de bezuinigingen.

Zodra bekend is wat de gevolgen van de bezuinigingen zijn voor de operationele capaciteiten van Defensie kan het toekomstige ruimtebeslag van Defensie worden bepaald. Daarbij zullen ook resterende binnenstedelijke locaties worden beschouwd. In de afgelopen twintig jaar heeft Defensie het grootste deel van de binnenstedelijke locaties al afgestoten. Overigens heeft het merendeel van terreinen van Defensie geen grote commerciële waarde. De beleidsbrief die in het voorjaar van 2011 aan de Kamer wordt gezonden zal nader ingaan op de ruimtebehoefte van Defensie.

VVD, Ten Broeke

De defensiebegroting moet worden ingericht naar de lijnen van de kerntaken, zoals in het regeerakkoord staat.

Het primaire proces van Defensie bestaat uit de gereedstelling, instandhouding, recuperatie en nazorg van de operationele eenheden. De daarvan afgeleide doelstellingen worden vertaald in uiteenlopende activiteiten waarvoor zowel personele en materiële middelen nodig zijn. Het regeerakkoord stelt dat het kabinet de begroting van Defensie zal inrichten langs de lijnen van het primaire proces. De komende periode heeft een ordentelijke verwerking van de bezuinigingen uit het regeerakkoord echter prioriteit boven de herindeling van de begroting, mede vanwege de afnemende personele capaciteit. Defensie zal met het ministerie van Financiën overleggen over de wijze waarop de begrotingsindeling en -presentatie kunnen worden aangepast.

VVD, Ten Broeke

Ik wil in het bijzonder wijzen op het onderhoud van F-16-motoren, waarbij een vergaande pps-constructie is voorgesteld door het bedrijfsleven. Ik hoor daar graag de opvattingen van de minister over.

Voor nadere informatie over de publiek-private samenwerking bij het onderhoud van F-16 motoren verwijs ik naar de brief hierover die ik de Kamer 7 december jl. heb gestuurd (kenmerk BS2010032847).

SP, Van Dijk

Veel mensen zijn vermoedelijk slachtoffer van defensiematerieel, dat gevaarlijk kan zijn voor milieu en gezondheid. Ik vind dat de regering echt de plicht heeft om daar onderzoek naar te doen. Dat kan via TNO. Dat geldt ook voor verarmd uranium. De minister zegt zelf ook dat dit sterk vervuilend spul is. Dat lijkt mij genoeg reden om daar goed onderzoek naar te doen.

Gezondheidsrisico's voor het defensiepersoneel bij het werken met defensiemateriaal of onder bijzondere omstandigheden worden zo veel mogelijk in kaart gebracht. Waar mogelijk worden maatregelen getroffen om de risico's te vermijden of te minimaliseren. Defensie beschikt over een veiligheidsmanagementsysteem en een arbodienst met deskundigen die risico's kunnen beoordelen. In sommige gevallen wordt een beroep gedaan op externe deskundigen, zoals TNO. Voor een onderzoek naar verarmd uranium is op dit moment geen aanleiding. In de brieven van 14 april en 10 juni 2009 inzake de visie op verarmd uraniumhoudende munitie is dit uitgebreid toegelicht (Kamerstukken 31 700 X, nrs. 105 en 121). Zoals bekend beschikt de Nederlandse krijgsmacht niet over munitie met verarmd uranium.

SP, Van Dijk

Het is heel goed dat er een verdrag tegen clustermunition is gekomen. Wij zouden er graag een verbod op investeringen in clustermunition aan willen toevoegen.

D66, Hachchi

Ik vraag de nieuwe minister of er een verbod kan komen op zowel directe als indirecte investeringen in clustermunition.

Het verdrag over clustermunition bindt juridisch gezien alleen staten die partij zijn, en geen individuele burgers of private instellingen. Uit het verdrag kan dan ook geen verbod op investeringen in clustermunition worden afgeleid. Hoewel staten de vrijheid hebben te beslissen verdragsverplichtingen strenger toe te passen dan juridisch noodzakelijk is, zal het kabinet dit met betrekking tot private investeringen in clustermunition niet doen.

Het kabinet is zeer terughoudend met beperkingen op het investeringsbeleid van financiële instellingen. Omdat de handhaving van een dergelijk verbod zeer moeilijk is mogelijk zelfs een averechtse werking heeft, heeft het kabinet besloten geen verbod op investeringen in clustermunition af te kondigen. Wel hoopt het kabinet dat financiële instellingen zelf een verantwoord investeringsbeleid zullen volgen. Nadere informatie is opgenomen in de brief van 31 maart jl. van de ministers van Financiën en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) (Kamerstuk 22 054 nr. 158). Bovendien is op 22 september jl. hierover een plenair debat gevoerd met de minister van SZW.

SP, Van Dijk

Kan de minister exacte cijfers geven met hoeveel het budget voor promotie en reclame wordt verminderd?

Het wervingsbudget in de defensiebegroting 2011 bedraagt in totaal € 25,6 miljoen. Dit bedrag berust op de ervaringen van de laatste jaren. De instroombeperking die inmiddels voor 2011 is aangekondigd leidt tot een verminderde wervingsinspanning. Defensie moet in 2011

echter nog steeds 1 700 tot 1 800 militairen werven, en na 2011 waarschijnlijk weer een hoger aantal. De werving kan dus niet zomaar stoppen. Zichtbaarheid op de arbeidsmarkt blijft een vereiste, niet alleen voor het imago van Defensie, maar ook omwille van de specifieke wervingsinspanningen voor functiecategorieën waar sprake is van personele schaarste. Bovendien blijft werving nodig voor de ROC-opleidingen, ook op langere termijn. Het minimale wervingsbudget in 2011 bedraagt € 15 miljoen.

SP, Van Dijk

De SP wil een einde maken aan de Oranje Baretten.

De Oranje Baretten is een online loyaliteitsprogramma dat in het leven is geroepen omdat veel jongeren tussen 11 en 15 op de site www.werkenbijdelandmacht.nl hun interesse kenbaar maakten voor een baan bij de landmacht. Jongeren in deze leeftijdscategorie worden uiteraard niet geworven. Door middel van het programma Oranje Baretten worden jongeren geïnformeerd over de taken en de organisatie van de landmacht. De online spellen bevatten geen geweld in welke vorm dan ook. De animo voor de Oranje Baretten is groot, er zijn meer dan 10 000 leden, en het programma voldoet kennelijk in een behoefte. Defensie zal het programma dan ook voortzetten.

CDA, Bruins Slot

Hoe gaat de minister zich inspannen voor «werk naar werk»?

De komende jaren zijn gedwongen ontslagen niet uit te sluiten. Defensie zal er alles aan doen om overtollig defensiepersoneel van werk naar werk te begeleiden. Mogelijkheden bij andere sectoren, zoals bij de politie, zullen zeker worden benut. Ik zal overleg voeren met de minister van Veiligheid en Justitie over de mogelijkheden om overtollig defensiepersoneel bij de politie in dienst te nemen. In de beleidsbrief zal ik de perspectieven schetsen die Defensie overtollig personeel kan bieden.

CDA, Bruins Slot

Hoe gaat de minister ervoor zorgen dat de diploma's van onderofficieren ook civiel erkend worden?

Met de brief van 16 september 2009 over opleiden en trainen heeft Defensie de visie op dit gebied uiteengezet (Kamerstuk 32 123 X, nr. 5). Civiele certificering is een voorwaarde om defensiepersoneel na een loopbaan bij Defensie aansluiting te laten vinden op de arbeidsmarkt. Als gevolg van de samenwerking met ROC's worden de opleidingen van de manschappen en onderofficieren op dit moment gecertificeerd.

D66, Hachchi

Defensie moet als werkgever aantrekkelijk worden. Defensiepersoneel moet betere kansen krijgen voor een toekomst na defensie. De tijden dat je je hele leven voor defensie werkt, zijn immers voorbij. Daarom heb ik onlangs een motie ingediend om officieren officieel een academisch diploma te geven.

Ik ben voorstander van de accreditatie van het NLDA. Naar verwachting zal deze accreditatie begin volgend jaar een feit zijn.

PVV, Hernandez

Graag opheldering van de minister over waarom Defensie het civiele wagenpark in eigendom heeft en het beheer vervolgens uitbesteedt aan een civiele leasemaatschappij.

Defensie kan door grotere partijen te verwerven lagere prijzen bedingen. Het externe wagenparkbeheer is bij de rijksoverheid gebruikelijk en biedt voordelen doordat van de deskundigheden van derden kan worden gebruikgemaakt. Ik heb in mijn brief van 7 december jl. gemeld dat het aantal auto's en de toewijzing ervan deel zullen uitmaken van de beleidsbrief die ik heb toegezegd voor maart volgend jaar.

GroenLinks, Grashoff

Er valt ook nog het nodige te verdienen door overtollig materieel niet te snel en te goedkoop door te verkopen.

Het is van belang de verkoopmogelijkheden van materieel op de defensiemarkt optimaal te benutten. Er zijn aanzienlijke kosten gemoeid met de opslag en het verkoopgereed houden van af te stoten materieel. Als gevolg van de economische crisis zijn de marktomstandigheden voor gebruikt defensiematerieel momenteel niet gunstig. Het is echter lang niet zeker dat de verkoopopbrengsten hoger zouden zijn als het materieel later in de verkoop zou gaan. Defensie streeft er daarom naar overtollig materieel zo snel mogelijk tegen een goede prijs te verkopen.

ChristenUnie, Voordewind

Het defensiebudget moet een tegenvaller opvangen vanwege de overschrijding van het NAVO-budget met enkele miljoenen. Waarom moet Nederland daaraan meebetalen?

Het NAVO-budget voor 2011 is op 13 oktober jl. door de Noord-Atlantische Raad goedgekeurd. In de brief over de NAVO-top in Lissabon (Kamerstuk 28 676, nr. 117) bent u hierover geïnformeerd. Door inspanningen van onder meer Nederland is het aanvankelijk voorziene NAVO-budget voor 2011 aanzienlijk verlaagd. De resterende stijging ten opzichte van 2010 hangt samen met de nieuwe taken die voortvloeien uit het nieuwe Strategisch Concept en urgente operationele behoeften ten behoeve van de ISAF-missie in Afghanistan. Dat ondanks deze nieuwe en urgente taken slechts sprake is van een lichte verhoging is een prestatie. Aangezien ook Nederland ernaar streeft waar mogelijk en opportuun in internationaal verband capaciteiten te verwerven, en ik mij kon vinden in de prioriteiten die in de NAVO-begroting voor 2011 zijn gesteld, zou het onwenselijk zijn geweest deze begroting te blokkeren.

SGP, Van der Staaij

Hoe verhouden de bezuinigingen zich tot de NAVO-richtlijnen?

Zoals bekend hanteert de NAVO een richtlijn voor het defensiebudget van 2 procent van het Bruto Nationaal Product (BNP). Nederland voldoet nu niet aan deze richtlijn en door de bezuinigingen zal het Nederlandse percentage dalen tot 1,34 in 2011.

ChristenUnie, Voordewind

De ChristenUnie blijft het onbestaanbaar vinden dat militairen een tekort hebben aan simpele dingen zoals kistjes en toiletpapier. Dit geldt ook voor munitietekorten en de kannibalisatie van materiaal. Hoe denkt de minister dit op korte termijn op te lossen met inachtneming van de enorme bezuinigingen?

Defensie heeft maatregelen genomen waardoor bestellingen kunnen worden gedaan waar relatief veel behoefte aan is. Het betreft vooral kleinere artikelen die relatief weinig kosten, zoals sokken en sportkleding. Hierdoor kunnen de meeste behoeften van de militairen op korte termijn worden vervuld. Daarnaast heeft Defensie voor 2011 budget vrijgemaakt voor de verwerving van materieel dat essentieel is voor de veiligheid van de militairen tijdens uitzendingen. Het betreft onder meer kogelwerende vesten, gevechtslaarzen, bepakkingsystemen, helmen en brandwerende kleding.

Naar verwachting zullen de problemen met de voorraden in 2011 nog niet zijn opgelost. Hierbij spelen naast lange verwervingstrajecten en levertijden ook de budgettaire tekorten bij de materiële exploitatie een rol. Defensie zal prioriteiten moeten stellen, waarbij de eenheden die operationeel worden uitgezonden voorrang krijgen.

¹ http://www.mckinsey.com/client-service/public-sector/pdf/TG_MoG_Issue5_final.pdf

